

ИЗЛАДЕТЕ, ЈА КЛИМАТА!

Автор:
Денис Поморглос

ПРИРАЧНИК: ИЗЛАДЕТЕ ЈА КЛИМАТА

1. Содржина на поглавјата со филмот.....	2-3
2. Стандардни корелации	4
3. План за лекциите за климатски промени	5-7
4. Преглед на прашања и одговори	8-13
5. Флеш картички	14-19
6. Страни – боенки	20-24
7. Текстови и ноти на песни	25-36
8. Крстозбор на Сајмон.....	37
9. Осумнасочник со Пепо	38
10. Рецепт за капкејк од Сузе (од филмот).....	39-40
11. Чекори како да ја изладиме климата.....	41-45

© Cool The Climate

Содржина на епизодите

Епизода 1 – Вовед во ликовите и глобално загревање

Човековите активности можат да предизвикаат позитивни, но и негативни последици на животната средина и климата.

Епизода 2 – Снеговите на Килиманџаро и општ осврт

Поради активностите на човекот, Земјата сè повеќе се загрева (глобално загревање), што ја пореметува рамнотежата на системите на Земјата, вклучително и топење на глечерите.

Епизода 3 – Фосилни горива и ефект на стаклена градина

Јаглеродниот диоксид се ослободува во воздухот при горење на фосилните горива, на пример кога автомобилот користи бензин. Топлината од сонцето останува заробена во атмосферата на Земјата поради јаглеродниот диоксид, и ова се нарекува ефект на стаклена градина.

Епизода 4 – Колку е силна кака (метан)

Метанот се ослободува во воздухот од животните: големите стада крави произведуваат многу губриво и метански гас. Овој метански гас исто така придонесува кон ефектот на стаклена градина. Сепак, метанскиот гас може исто така да се претвори и во електрична енергија.

Епизода 5 – Климатски промени и луѓето

Климатските промени ги засегаат еколошките системи во целиот свет. Овие ефекти се различни и можат да бидат многу штетни. На пример, во некои делови од светот има големи бури, а во други, пак, големи суши. Климатските промени влијаат на земјоделството, производството на земјоделските култури и на добросостојбата на заедниците.

Епизода 6 – Климатски промени и животни (синцир на исхрана)

Климатските промени исто така можат да ги прекинат синцирите на исхрана и да доведат до истребување на животните, што од своја страна влијание и врз снабдувањето на луѓето со храна.

Автор на страниците 2-19 е Керол Л. Малнор, одделенски наставник и автор на водичот за наставници: „Како го знаеме она што го знаеме за промените во климата“ и на други книги и прирачници за наставници за работа во училиница. www.naturebookforkids.com

Содржина на епизодите во филмот

Епизода 7 – Јаглеродни отпечатоци и нивни извори

Количеството на јаглероден диоксид кој го создава едно лице се нарекува негов или нејзин „јаглероден отпечаток“.

Епизода 8 – Еден по еден, тон по тон (одговорност)

Луѓето можат да го намалат јаглеродниот отпечаток кој тие го создаваат (и со тоа да помогнат во запирањето на глобалното затоплување и климатските промени) со секојдневните активности кои ги прават.

Епизода 9 – Купување зелени производи

Како еден од зелените избори, луѓето можат да купуваат производи кои се енергетски ефикасни и рециклирани, за да го намалат својот јаглероден отпечаток.

Епизода 10 – Зошто зеленото е ТОЛКУ важно за нашата иднина

Практикување на тројното правило (намали, употреби повторно и рециклирај) помага во намалувањето на јаглеродниот отпечаток. Иднината која би се создала ако не правиме зелен избор ќе биде многу штетна и за животните и за луѓето.

Епизода 11 – Тројното правило и компостирање

Други начини како да се намали јаглеродниот отпечаток се: користење апарати за домаќинство кои се енергетски ефикасни, возење помалку со автомобил или користење автомобили кои ефикасно го согоруваат горивото, купување домашни производи или одгледување во својата градина, консумирање помалку месо и млечни производи (види ја дополнителната листа на крајот од прирачникот).

Епизода 12 – Зелена енергија и неутрализатори на јаглерод

Отака луѓето ќе направат сè што можат да го намалат својот јаглероден отпечаток, можат да набават неутрализатори на јаглерод кои го неутрализираат јаглеродот кој ние го создаваме. Така што, ако Вашиот јаглероден отпечаток е четири тони јаглерод годишно, ние даваме пари за садење и заштита на дрвјата во дождовните шуми (едно дрво во својот животен век може да впије еден тон јаглерод). Ако помагате во отстранувањето на повеќе јаглерод од атмосферата отколку што придонесувате, тогаш помагате во ладењето на климата.

Стандардни корелации

НАУЧНИ СТАНДАРДИ ОД СЛЕДНАТА ГЕНЕРАЦИЈА

Дисциплинарни клучни идеи

Одделенија К-2

Наука за Земјата

ESS2.D: Време и клима

ESS3.A: Природни ресурси

ESS3.C: Човековото влијание врз системите на Земјата

Физика

PS3.B: Зачувување на енергијата и пренесување на енергијата

Инженеринг, технологија и примена на науката

ETS1.A: Дефинирање и определување на проблемите во инженерингот

LS2.A: Меѓувисни односи во екосистемите

Одделенија 3 до 5

Наука за Земјата

ESS2A: Материјали и системи на Земјата

ESS2D: Време и клима

ESS2C: Улогата на водата во површинските процеси на земјата

ESS2D: Време и клима

ESS3.A: Природни ресурси

ESS3.C: Човековото влијание врз системите на Земјата

Науки за животот

LS2.A: Меѓувисни односи во екосистемите

Одделенија 6 до 8 (средно училиште)

Наука за Земјата

ESS2A: Материјали и системи на Земјата

ESS2C: Улогата на водата во површинските процеси на земјата

ESS2D: Време и клима

ESS3C: Човековото влијание врз системите на Земјата

ESS3D: Глобално менување на климата

Науки за животот

LS1.C: Организација за материја и тек на енергија во живите организми

Заеднички концепти (К-8)

Тенденции

Причина и последица

Енергија и материја

Системи и моделирање на системи

Стабилност и промена

Влијание на науката, инженерството и технологијата врз општеството и природата

ЗАЕДНИЧКО ЈАДРО

Уметности – английски јазик

Зборување и слушање: разбирање и соработка

K.2, 1.2, 2.2, 3.2, 4.2, 5.2, 6.2, 7.2, 8.2

4

Планови за лекциите за климатски промени

Одделение: Може да се прилагоди за деца од одделенија К-4

Цели: По гледањето и дискусијата за видеото:

- Учениците ќе разберат некои од причините и последиците од климатските промени и поимите поврзани со тоа.
- Учениците ќе го разберат концептот на „јаглероден отпечаток“ и знаат неколку стратегии за негово намалување.

Време: 30 минути за гледање на видеото и 30 минути дискусија. Дополнително време на час за дополнителни активности.

Материјали: Филм, материјали и (по желба) игра со меморија.

Подготовка на наставникот: Копии од Прашањата за разгледување, по една за секоја група. Направете комплети од флеш картичките, по еден за секоја група.

Воведни информации: Прочитајте ги следниве појаснувања преземени од водичот за наставници „Како го знаеме она што го знаеме за климата која се менува“:

- **Која е разликата помеѓу време и клима?**

Разликата е во тоа како да се мери времето. Поимот „време“ се однесува на состојби на атмосферата во краток временски период. Поимот „клима“ се однесува на просечните временски услови за одреден регион и временски период, најчесто се тоа над 30 години. Климатски елементи се температурата, врнежите, влажноста, брzinата на ветерот и другите временски услови.

- **Која е разликата помеѓу климатски промени и глобално затоплување?**

Поимот „климатски промени“ се однесува на промена на еден од климатските елементи. Климатскиот елемент што сега привлекува најмногу внимание е температурата. Научниците се согласуваат дека просечната температура на Земјата се зголемила за приближно 1,7 степени Целзиусови во периодот од 1880 година досега. И покрај тоа што некои региони на Земјата всушност стануваат поладни, а други се соочуваат со малку промени, целокупниот тренд на целата планета е тренд на затоплување. Овој тренд на климатските промени се нарекува „глобално затоплување“. Земјата има поминато низ периоди или трендови на затоплување и ладење во периоди од милиони години, но она што го прави овој тренд различен е интензитетот со кој се случува и дека истиот е предизвикан од луѓето.

- **Што значи неутрализирање на јаглеродот?**

Неутрализирањето на јаглеродот прави баланс на јаглеродот кој во воздухот го испушта секој човек или фирма. Ваквото неутрализирање обично подразбира обновлива енергија, енергетска ефикасност и проекти за повторно пошумување. На пример, можете да купите неутрализатори на јаглерод кои ги заштитуваат од сечење дрвата во дождовната шума, и тие ќе бидат во можност да го отстрануваат јаглеродниот диоксид од воздухот.

Планови за лекциите за климатски промени

Вовед

1. Да направиме бура на идеи за листа со информации за она што нашите ученици веќе го знаат за климатските промени.
2. Да направиме бура на идеи за уште една листа со прашања кои би ги имале во врска со климатските промени.

Погледнете го филмот

1. Направете вовед во филмот – објаснете дека се тоа замислени животни во стрип кои живеат во Африка. Овие животни учат за климатските промени и можеби имаат одговор на некои од прашањата од учениците.
2. Напишете ги на таблата имињата на главните ликови: птицата Пепо, глушецот Боби, кристалната божица Сузе и нилскиот коњ Сајмон.
3. Покажете ги 12-те епизоди (вкупно времетраење: 28:54).

Предлог активности

1. Поразговарајте за карактерот на секој од главните ликови и за нивните посебни вештини

- Птицата Пепо е многу загрижена за климатските промени и го користи својот лаптоп компјутер за да се информира.
- На глушецот Боби на почетокот воопшто не му беше грижа за климатските промени, но потоа се предомисли кога увиде како ова може да го засегне него и другите глувци.
- Кристалната божица Сузе ги држеше сите во ред и користеше магија, но нејзината магија не можеше да го реши проблемот со климатските промени.
- Нилскиот коњ Сајмон е другарче со сите и му дојде една идеја за „еден по еден, тон по тон“, како начин за намалување на јаглеродниот отпечаток на сите останати.

2. Прашања за разгледување

За помладите ученици:

Поставете прашања кои ќе бидат најсоодветни за Вашите ученици. Кога ќе разговарате за одговорите, направете разлика помеѓу замислените аспекти на ликовите во стрипот и вистинските научни информации. Ако има нови зборови, објаснете им ги на учениците.

За повозрасните ученици:

Поделете ги учениците во мали група и на секоја група ќе ѝ дадете материјал – Прашања за разгледување. Дајте ѝ малку време на секоја група да одговори на прашањата. Потоа повторно седнете сите заедно како одделение и разговарајте за точните одговори. Ако времето дозволува, изгледајте ги епизодите уште еднаш и разговарајте за одговорите.

Дополнителни прашања за разгледување:

Епизода 1: Пронајдете ја планината Килиманџаро на карта.

Епизода 5: Пронајдете ги на карта местата каде луѓето се засегнати од климатските промени.

Епизода 6: Увидете и други синџири на исхрана.

Планови за лекциите за климатски промени

3. Развој на речникот

За повозрасните ученици:

Поделете ги учениците во парови. На секој пар дадете му по еден комплет од флеш картичките и еден по друг нека си поставуваат прашања меѓусебно во врска со поимите и дефинициите.

4. Преземете активност

Прашајте ги учениците кои активности тие веќе ги прават за да помогнат во спречувањето на климатските промени. Направете список од тие нивни активности. Направете бура на идеи за втора листа на активности кои тие би сакале да ги преземат. Поттикнете идеи преку споделување на концептите содржани во „Чекори за ладење на климата“ дадено на крајот од овој прирачник. Ако е соодветно, изберете една или неколку работи на кои би работеле заедно како одделение.

Завршување на лекцијата

1. Обрнете им внимание на листата прашања за која децата правеа бура на идеи пред да го гледаат цртаниот филм и проверете кои прашања биле одговорени.
2. Ако во цртаниот филм не биле одговорени некои прашања, обезбедете ресурси за да дојдете до одговорите. Дополнителни информации можат да се најдат на www.cooltheclimate.com.

Дополнителни активности

За сите возрасти:

Слушнете и запејте ги песните од филмот и разговарајте за тоа што значи текстот во песните. Користете MP3-ки или гитара (види делот на стр. 25-36). Организирајте продажба на пецива за климатските промени и употребете го рецептот на Сузе за капкејк колачиња од јаболко и банана (рецептот е на стр. 39-40).

За помладите ученици:

Страници со боенки

За повозрасните ученици:

Решете го крстозборот на Сајмон

Пребарување на зборови заедно со Пепо

Прашања за разгледување - климатски промени

Епизода 1

Прашање: На сликите од стрипот, како се менуваше снегот на планината Килиманџаро?

Прашање: Што би се случило ако секој во светот би го фрлал ѓубрето на земја, како што правеше Боби?

Прашање: Зошто животните одат до врвот на планината качени на нилски коњ, наместо со автомобил?

Епизода 2

Прашање: Зошто исчезнуваат глочерите на планините?

Прашање: Која една работа ја предлага птицата Пепо која би можеле да ја направиме за да го спречиме топењето?

Епизода 3

Прашање: Што се тоа фосилни горива?

Прашање: Кој гас се ослободува тогаш кога се горат фосилните горива?

Прашање: Како овој гас придонесува кон глобалното загревање? Ова се нарекува ефект на_____?

Епизода 4

Прашање: Каков гас испуштат кравите кога ќе какаат, прднат или ждригнат?

Прашање: Како овој гас придонесува кон глобалното загревање?

Прашање: Како може овој гас да се искористи на позитивен начин?

Прашање: Како јадењето помалку месо може да помогне во намалувањето на климатските промени?

Епизода 5

Прашање: Кои се некои од начините на кои климатските промени влијаат на животната средина и на луѓето во целиот свет?

Епизода 6

Прашање: Што е синџир на исхрана?

Прашање: Кои растенија и животни се дел од синџирот на исхрана на поларната мечка?

Прашање: Како климатските промени можат да го скршат синџирот на исхрана?

Епизода 7

Прашање: Ако магијата не може да ги спречи климатските промени, што е она што може?

Прашање: Во просек, колку јаглерод диоксид секое лице испушта во воздухот секоја година? (просечно количество за САД). На колку нилски коњи е еднакво тоа?

Прашање: Што е јаглероден отпечаток?

Прашање: Од што се состои твојот јаглероден отпечаток?

Епизода 8

Прашање: Што значи „еден по еден, тон по тон?“

Прашање: Дали секој има ист јаглероден отпечаток? Зашто? Или зашто не?

Епизода 9

Прашање: Зашто Пепо и неговите другарчиња отишле во продавницата? Што купиле?

Прашање: Што ќе се случи со некои животни ако климатските промени продолжат и понатаму?

Епизода 10

Прашање: Кои се три примери за секојдневно рециклирање, намалување и повторно користење?

Прашање: Каков е уредот за домаќинство кој има енергетска звезда?

Епизода 11

Прашање: Кои се некои од изборите кои ги направија ликовите за да ги намалат својот јаглероден и метански отпечаток?

Прашање: Колку јаглерод диоксид едно дрво во просек отстранува од воздухот за својот животен век?

Епизода 12

Прашање: Што е тоа неутрализирање на јаглерод?

Прашање: Зошто Сузе и дружината организираа продажба на пецива за климатските промени?

Прашање: Кои работи би можел/а ти да ги направиш за да помогнеш во спречувањето на климатските промени?

Одговори на прашањата

Епизода 1:

Одговор: На фотографијата од 2000 година има помалку снег во споредба со онаа од 1993 година.

Одговор: Целата планета ќе биде покриена со отпад.

Одговор: Не одат со автомобил затоа што фосилните горива кои тој ги произведува придонесуваат кон глобалното затоплување.

Епизода 2:

Одговор: Затоа што глобалното затоплување го топи нивниот снег и мраз.

Одговор: Можеме да користиме обновлива енергија, како што се соларни панели.

Епизода 3:

Одговор: Фосилните горива, како што се јагленот и нафтата, се создадени од органски материји од распаѓањето на растенијата и животните кои изумреле пред милиони години.

Одговор: Јаглеродниот диоксид се ослободува со горење на фосилните горива.

Одговор: Ја заробува топлината од сонцето и тоа доведува до глобално затоплување. Ова се нарекува ефект на стаклена градина.

Епизода 4:

Одговор: Тие испуштаат метан.

Одговор: Метанот ја заробува топлината од сонцето, исто како и јаглеродниот диоксид.

Одговор: Метанот може да се користи за производство на електрична енергија.

Одговор: Ако јадеме помалку месо значи дека се произведува помало количество на метан, со што и влијанието врз глобалното затоплување и климатските промени е помало.

Епизода 5:

Одговор: Климатските промени влијаат на светот и на луѓето на повеќе начини: тие ги уништуваат фармите и земјоделските култури (како што се доматите, житото и оризот), влијаат неповољно на живеачката на земјоделците, ги сушат реките, доведуваат до поголем број шумски пожари, суши, големи бури, поплави и други природни катастрофи, како што се топлотни бранови, кои доведуваат до топлотни удари кај луѓето.

Епизода 6:

Одговор: Синцирот на исхрана е серија од растенија и животни кои се зависни еден од друг од аспект на храна: еден од организмите го јаде понискиот организам, а тој, пак, е изеден од повисокиот организам.

Одговор: Синцирот на исхрана на поларната мечка се состои од планктони кој е храна за рибите, која е потоа храна за фоките, кои потоа се храна за поларните мечки.

Одговор: Климатските промени доведуваат до промена во животната средина која ги убива некои од растенијата и животните, а кои им се неопходни на другите животни за нивен опстанок. Секое животно или растение претставува посебна врска – така што, кога едното од нив умира, заедно со него умира и животното кое зависи од него, со што „се прекинува синцирот на исхрана“.

Епизода 7:

Одговор: Нашите постапки можат да помогнат во спречувањето на климатските промени.

Одговор: Во просек, едно лице (во САД) придонесува со 20 тони јаглерод диоксид во воздухот секоја година. Ова е еднакво на 10 нилски коњи (еден возрасен нилски коњ може да тежи околу два тона).

Одговор: Јаглероден отпечаток е количеството јаглерод диоксид кој едно лице го произведува во текот на една година.

Одговор: Вашиот јаглероден отпечаток се создава кога користите работи или правите активности со кои се горат фосилни горива и се ослободува јаглерод диоксид. Тука се мисли на патувања, храна, рекреација, дом, образование и облека.

Епизода 8:

Одговор: „Еден по еден, тон по тон“ значи дека секое лице, со неговиот избор на постапки и активности, може да придонесе кон намалување на јаглеродниот диоксид, што од своја страна помага во спречувањето на климатските промени.

Одговор: Луѓето имаат различни јаглеродни отпечатоци затоа што тие прават активности кои создаваат различни количества јаглерод диоксид. Оние кои патуваат со автобус создаваат помалку јаглерод од оние кои патуваат со автомобил.

Епизода 9:

Одговор: Животните отидаа во продавницата да купат работи кои ќе им помогнат во намалувањето на нивните јаглеродни и метански отпечатоци. Тие купија штедливи светилки, еколошки и рециклирани производи, канта и црви.

Одговор: Некои животни ќе исчезнат.

Епизода 10:

Одговор: Намали: исклучи ги светилките за да ја намалиш потрошувачката на енергија.

Повторно употреби: намали го количеството отпад така што ќе си носиш твоја кутија за ужинка која можеш да ја користиш повеќе пати. Рециклирај: хартијата, шишињата, лименките и картонот фрлај ги во корпа за рециклирање.

Одговор: Тоа е апарат за домаќинство со високо ниво на енергетска ефикасност.

Епизода 11:

Одговор: Некои од тие активности би биле купување хибридно или електрично возило, возење со автобус, возење велосипед, јадење помалку месо, компостирање, садење градина, садење дрво и користење на обновлива т.е. зелена енергија, како што се соларните панели.

Одговор: Едно дрво во својот животен век отстранува еден тон јаглероден диоксид од воздухот.

Епизода 12:

Одговор: Неутрализирањето на јаглерод прави баланс во јаглеродниот диоксид кој го создаваме. На пример, можеме да платиме за заштита на дождовните дрвја од нивно сечење или да платиме садење на нови дрвја кои потоа го апсорбираат нашиот јаглерод диоксид.

Одговор: Тие организираа продажба на печива за да заработкаат пари за да платат за неутрализирањето на нивниот јаглерод и за да платат повеќе отколку што е нивниот удел во помагањето да се излади климата.

Речник

**ГЛОБАЛНО
ЗАГРЕВАЊЕ**

Тоа е севкупното зголемување на температурата на атмосферата на планетата Земја.

Оптимист

Лице кое го гледа позитивното во ситуациите.

ПОСЛЕДИЦА

Резултат на некоја активност.

РЕЧНИК

БИОГОРИВО

Гориво произведено од органска или жива материја, како што е пченка или губриво.

ФОСИЛНИ ГОРИВА

Гориво, како што е нафтата или јаглеродот, кое се создало од остатоците на живи организми кои умреле пред многу време.

ЈАГЛЕРОД ДИОКСИД

Стакленички гас кој се испушта со горење на фосилните горива.

РЕЧНИК

ПЛАНКТОН

МАЛИ ОРГАНИЗМИ КОИ ЖИВЕАТ ВО ОКЕАНОТ И СЕ ХРАНА ЗА РИБИТЕ И ДРУГИТЕ ЖИВОТНИ.

СИНЦИР НА ИСХРАНА

СЕРИЈА ОД РАСТЕНИЈА И ЖИВОТНИ КОИ СЕ ЗАВИСНИ ЕДНИ ОД ДРУГИ ВО ИСХРАНАТА.

ЈАГЛЕРОДЕН ОТПЕЧАТОК

КОЛИЧЕСТВОТО ЈАГЛЕРОД ДИОКСИД КОЕ ГО СОЗДАВА НЕКОЈ, НАЈЧЕСТО СЕ МЕРИ ВО ГОДИШНИ РАМКИ.

Речник

ЕФЕКТ НА СТАКЛЕНА ГРАДИНА

ЗАТОПЛУВАЊЕ НА ЗЕМЈАТА ПРЕДИЗВИКАНО ОД ТОА ШТО СОНЧЕВАТА ТОПЛИНА ОСТАНУВА ЗАРОБЕНА ПОРАДИ ЈАГЛЕРОД ДИОКСИДОТ И МЕТАНОТ ВО АТМОСФЕРАТА.

МЕТАН

ГАС ВО АТМОСФЕРАТА КОЈ ПРИДОНЕСУВА КОН ЕФЕКТОТ НА СТАКЛЕНА ГРАДИНА. СЕ ИСПУШТА КОГА ЖИВОТНИТЕ КАКААТ, ПРДАТ ИЛИ ЖДРИГААТ.

КЛИМАТСКИ ПРОМЕНИ

ЗНАЧИТЕЛНА ПРОМЕНА НА ВРЕМЕНСКИТЕ УСЛОВИ СО ТЕКОТ НА ВРЕМЕТО.

РЕЧНИК

**ШТЕДЛИВИ
СВЕТИЛКИ**

КОМПАКТНИ ФЛУОРЕСЦЕНТНИ
СВЕТИЛКИ КОИ
ШТЕДАТ ЕНЕРГИЈА.

НАМАЛИ

НЕШТО ДА СЕ КОРИСТИ ПОМАЛКУ.

**УПОТРЕБИ
ПОВТОРНО**

НЕШТО ДА СЕ УПОТРЕБИ ПОВТОРНО.

РЕЧНИК

РЕЦИКЛИРАЈ

АПАРАТ ЗА
ДОМАЌИНСТВО
СО ЕНЕРГЕТСКА
СВЕЗДА

Отпадот да се претвори
во нешто што може повторно
да се користи.

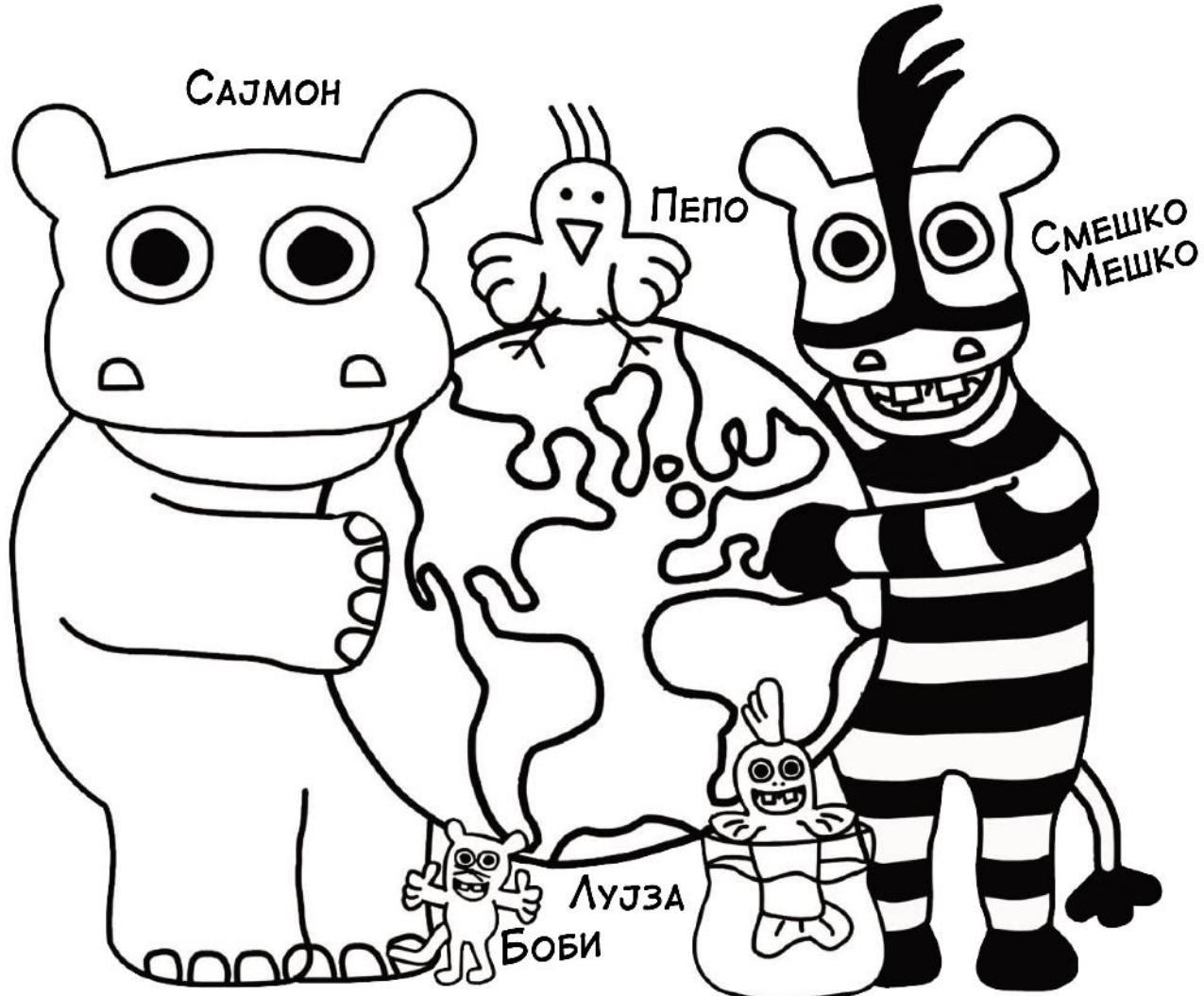
ЕНЕРГЕТСКИ ЕФИКАСЕН АПАРАТ ЗА
ДОМАЌИНСТВО КОЈ ИМА
СЕРТИФИЦИРАНО ЛОГО. ПРИМЕР
ЗА ВАКВИ АПАРАТИ СЕ ПЕЧКИ,
ФРИЖИДЕРИ, МАШИНИ ЗА МИЕЊЕ
САДОВИ, МАШИНИ ЗА ПЕРЕЊЕ
И ЗА СУШЕЊЕ.

ПРОЕКТ ИЛИ АКТИВНОСТ, КАКО
ШТО СЕ ФАРМИ НА ВЕТЕРНИЦИ
ИЛИ ПОВТОРНО ПОШУМУВАЊЕ
СО КОИ СЕ БАЛАНСИРА ЈАГЛЕРОДНИОТ
ОТПЕЧАТОК НА ЛУЃЕТО.

НЕУТРАЛИЗИРАЊЕ НА ЈАГЛЕРОД

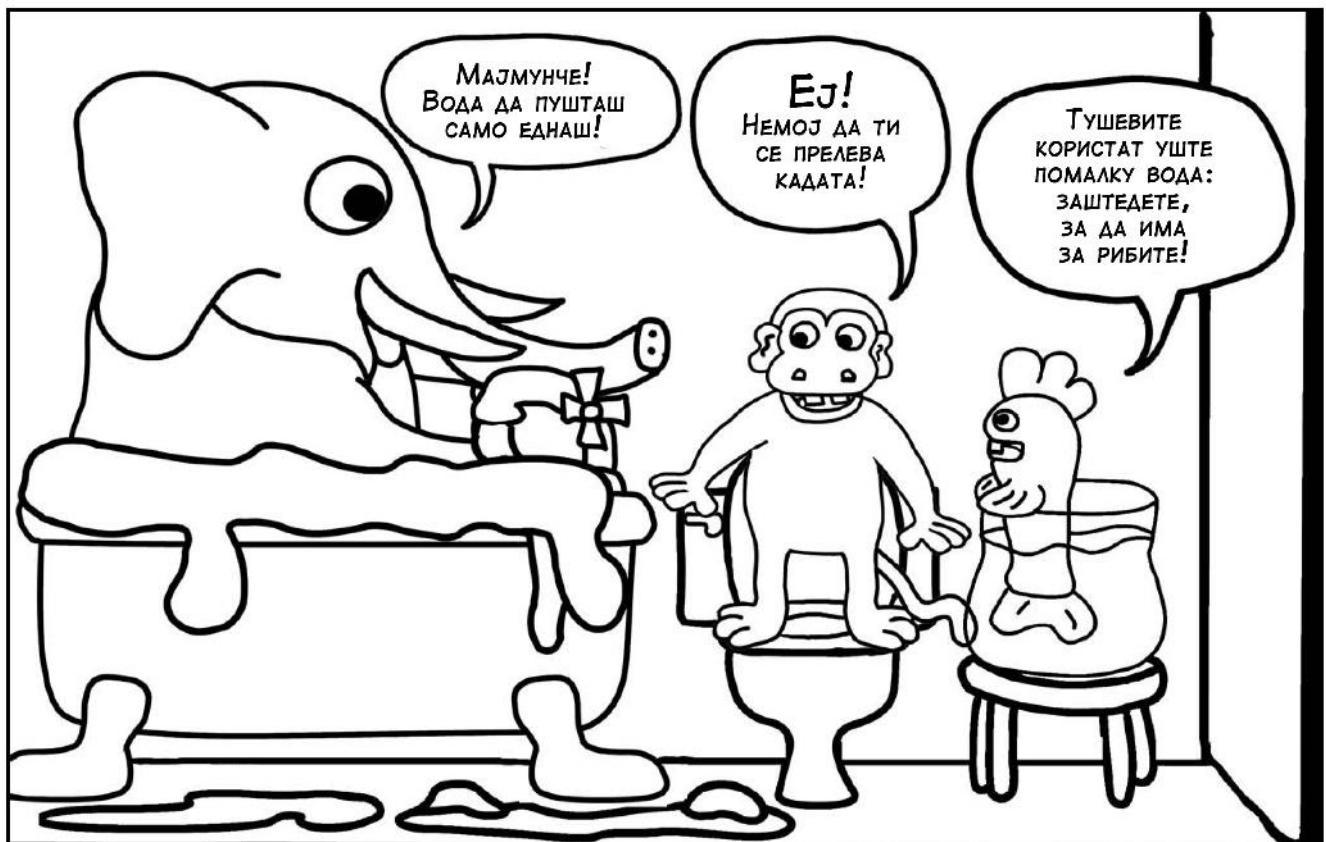
Автор: Керол Л. Малнор, одделенски наставник и автор на водичот за наставници:
„Како го знаеме она што го знаеме за промените во климата“ и на други книги и
прирачници за наставници за работа во училиница. www.naturebookforkids.com

БОЕЊЕ И ЗАЧУВУВАЊЕ НА ЕНЕРГИЈАТА ЗАЕДНО СО

И СО ДРУГИТЕ ДРУГАРЧИЊА ОД
COOLTHECLIMATE.COM

Автор: Денис Томопулос

НАМАЛИ, УПОТРЕБИ ПОВТОРНО И РЕЦИКЛИРАЈ СЕ АКТИВНОСТИ КОИ ИСТО ТАКА ШТЕДАТ ЕНЕРГИЈА.

ПОТРЕБНА Е МНОГУ ДОПОЛНИТЕЛНА ЕНЕРГИЈА ЗА НЕШТО ДА СЕ ПРОИЗВЕДЕ ОД НУЛА!

ХАРТИЈА И ПЛАСТИЧНИ КЕСИ

Од едно дрво кое е старо 15 години можат да се направат само 700 хартиени кеси. Пластичните кеси се прават од нафта или од природен гас, кои се форми на енергија кој не се обновуваат. Потребна е многу дополнителна енергија за да се произведе хартија или пластична кеса од нула. Колку повеќе ги рециклираме и повторно ги користиме, толку повеќе енергија заштедуваме.

ШИШИЊА

За да се произведе едно шише потребно е да се загреје на 2.500 степени! Но производството на шишиња од рециклирано стакло наместо од нула троши 32% помалку енергија. Енергијата која се заштедува од едно рециклирано шише ќе овозможи една сијалица од 60 вати да свети четири часа!

Нашите мали активности можат да направат голема разлика!

ПОСЕТЕТЕ НЕ И ПОИГРАЈТЕ ИГРИ КОИ МОЖАТ ДА СПАСУВААТ ПОВРШИНИ ЏУНГЛА – COOLTHECLIMATE.COM

ЛИМЕНКИ

Производството на лименки од рециклиран алуминиум користи 90% помалку енергија отколку да се произведет од нула. Со енергијата која се штеди за рециклирање на една лименка можеме да гледаме телевизија три часа!

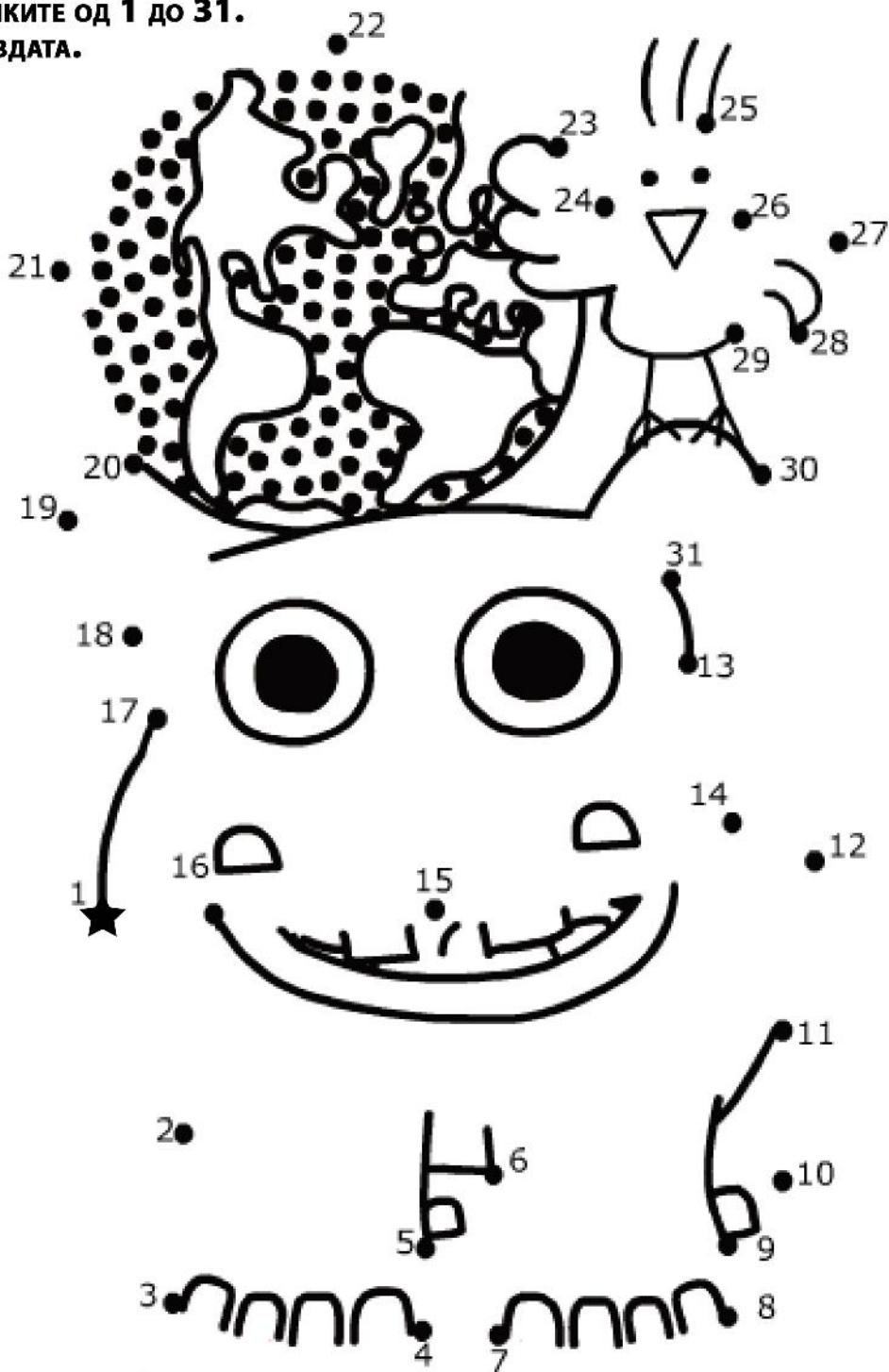
ХАРТИЈА

Производството на нова хартија од претходно рециклирана корист 30% до 55% помалку енергија отколку производство на хартија од дрвја (исто така го намалува и загадувањето на воздухот за 95%).

ШТО ВЕЛИ САЈМОН?

ПОВРЗЕТЕ ГИ ТОЧКИТЕ ОД 1 ДО 31.

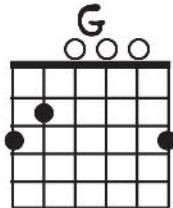
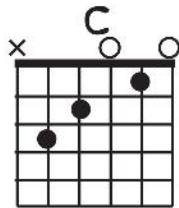
ПОЧНЕТЕ ОД СВЕЗДАТА.

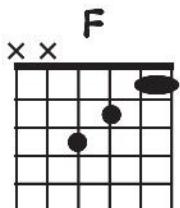
ИЗЛАДЕТЕ ЈА _____ !

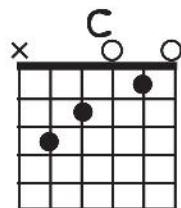
ТЕКСТОВИ И НОТИ ОД ПЕСНИТЕ ОД ФИЛМОТ

ЗЕМЈАТА ВЕЛИ

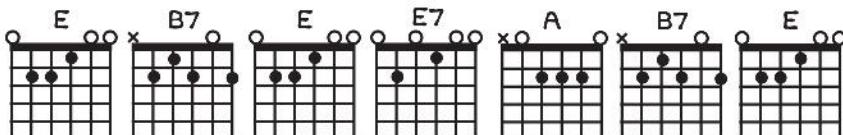

„ИЗЛАДЕТЕ ЈА

КЛИМАТА!“

(свиркање со музички вовед)

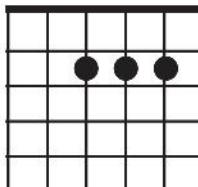

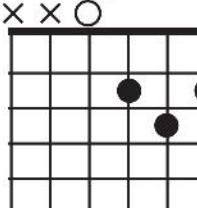
ТЕКСТОВИ И НОТИ

Снеговите на Килиманџаро
Пее: Пепо

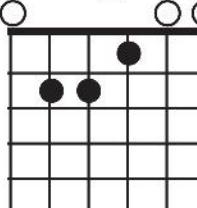
A

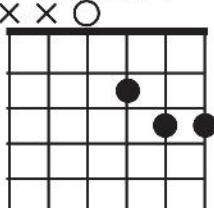
D

E

D sus4

A

Снеговите на Килиманџаро

D A

Снеговите на Килиманџаро

E A

Снеговите на Килиманџаро

D A

Дали ќе останат по старо?

E A

Jac сум секогаш оптимист Мал,

D A

А научниците велат за жаааал

E A

До 2030 нив ќе ги нема

E A

ТОА Е ФАКТ и нема ДИЛЕМА.

Со горење на фосилни горива се топат.

D A

Резервоар до крај и вози по автопат

Загадувачите во атмосфера одат.

E A

Земјата се грее, а снегот станува вода.

A

Снеговите на Килиманџаро

D A

Снеговите на Килиманџаро

E A

Снеговите на Килиманџаро

E A

Дали ќе останат по старо?

ТЕКСТОВИ И НОТИ

Снеговите на Килиманџаро
(продолжение)

The image shows four guitar chord diagrams. The first chord, labeled 'A', has three dots on the 2nd, 3rd, and 4th strings of the 6th (low E) string. The second chord, labeled 'D', has an 'x' on the 1st string and an 'o' on the 2nd string. The third chord, labeled 'E', has an 'o' on the 1st string and two 'oo' symbols on the 2nd string. The fourth chord, labeled 'Dsus4', has an 'x' on the 1st string and an 'o' on the 2nd string.

A D Dsus4 D
ЗАТОПЛУВАЊЕТО, ЈА УНИШТУВА ЗАМЈАТА НАША...

A D A
Силни бури и мразот кој СТАНУВА КАША...

D Dsus4 D
Загрозени сме сите, а некој ги брои дните

A E A
Затоа кажи НЕ за глобалното загревање

Вовед A D A
 E A
 D A
 E A

D A
Денот на Земјата (да) се слави секој ден

E A
Обновливите енергии се избор број еден!

D A
За да си биде се по старо

E A
И спас за снегот на Килиманџаро.

ТЕКСТОВИ И НОТИ

Колку е силна една кака
Пее: Сузе

C# min A

Колку е силна една кака!

C# min A

Колку е силна една кака!

C# min A

Колку е силна една кака, кака,

F# min E

Кака, кака, кака!

C# min
X O O O O O

A
5

F# min
X X O O O O

E
O O O O O O

Текст кој се говори...

F# min

Биогориво,

Живо гориво,

Можеме да направиме енергија

E

Од миризливиот измет!

Текст кој се говори...

Затоа што мора да направиме нешто во врска со тоа...

C# min A

Колку е силна една кака!

C# min A

Колку е силна една кака!

C# min A

Колку е силна една кака, кака,

E

Кака, кака, кака!

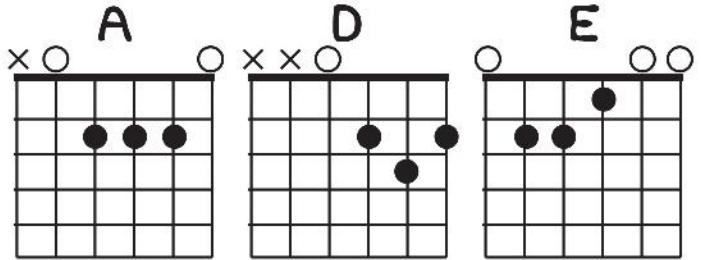
ТЕКСТОВИ И НОТИ

Песна за синцирот на исхрана
Пее: Дружината нилски коњ

A

Jас те јадам тебе, ти ме јадеш мене.

Круг на живот - во хармонија.

D

Синцир на исхрана!

Синцир на исхрана!

Синцир на исхрана!

Ту.ту ту ту ту...

A

Дојдоа на мени климатските промени

го кинат синцирот на исхрана

Низ светот... станува сè потопло!

Африка, Арктикот и многу други места:

D

Антарктилот! (а, ракчињата?)

Америка! (опрашувам цвеќиња!)

Австралија! (еукалиптус ве молам?)

ТЕКСТОВИ И НОТИ

(продолжение)

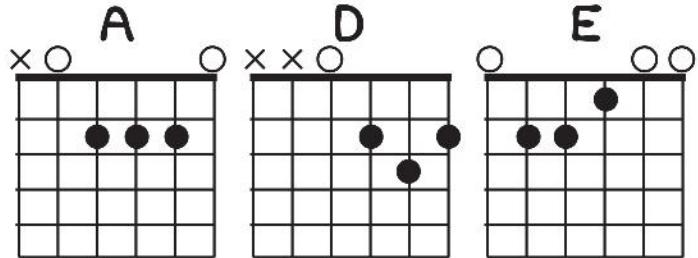
A

И во океанот е веќе, пеколно знај!

Ако умреш ти, и за нас е крај?

И ние, рибите сме во иста каша!

Ej, па од вас зависи и судбината наша!

D

За да не биде вака,

Биди човек, подај рака

A

Заштити го, заштити го, синцирот на исхрана!

Текст кој се говори...

Јас сакам да јадам риба.

Јас ги сакам во аквариум.

Ако, глобалното, затоплување расте

D

Ќе се срушиме како доминоо да сме?

A

Затоа внимавајте, немаме планета нова!

E

Јас не верувам во ОВА!

Зошто?

Зашто глувците секогаш ќе преживеат!

ТЕКСТОВИ И НОТИ

Ќе ве запреме!

Пее: Дружината нилски коњ

A **D**

Ќе ве запреме! Само видете
Вашите јаглеродни капки се минало

A

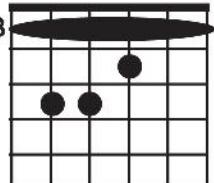
A

D

G

E

Со вашиот јаглероден отпечаток

D **A**

Нели сте исплашени?

E

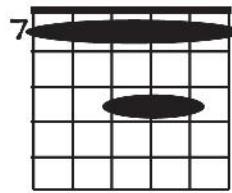
Со нашиот пријател метан

D **A**

Ние сме двоен предизвик

G **A**

E

Еден по еден

Пее: Дружината нилски коњ

C **G** **F** **C**

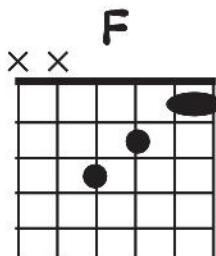
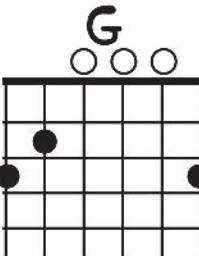
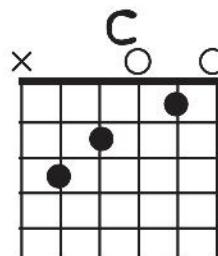
Еден по еден, тон по тон

G

Можеме да го сопреме јаглеродот??

F **C**

Еден по еден!! Но како?

G

C

Со енергетски штедливи сијалици!

G

C

Осум сијалици запираат еден тон...

G

C

...јаглерод во воздухот секоја година

F

C

...па сега одземаме 1?!

C **G** **F** **C**

Еден по еден, тон по тон

G

Можеме да ги сопреме јаглеродот и метанот!

F **C**

Еден по еден!

ТЕКСТОВИ И НОТИ

(продолжение)

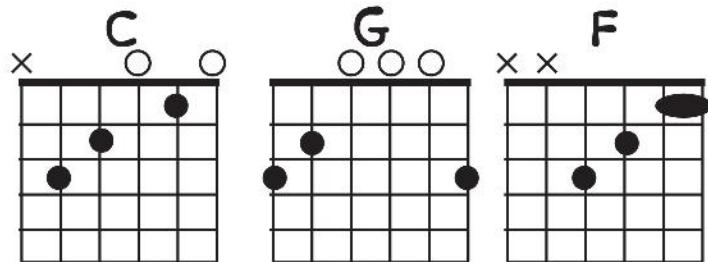
C G F C

Еден по еден, тон по тон

G

Можеме да го сопреме јаглеродот

F C
Еден по еден

Текст кој се изговара...

G C
Намали, употреби повторно, рециклирај

G C
Ќе заштедиме многу енергија

G C
Ако купувам со енергетска звезда

F
Тоа ни помага...

И ни штеди пари!

Текст кој се изговара...

C G F C
Еден по еден, тон по тон

G
Го запираме јаглеродот

F C
Еден по еден

G C
Зошто да не купиме хибриден автомобил?

Или електричен!

G C
Штедиме пари, се возиме подолго

G C
Јас патувам со автобус...

F C
Возам велосипед и тоа не испушта јаглерод!

ТЕКСТОВИ И НОТИ

(продолжение)

C G F C
Еден по еден, тон по тон,
G F C
Да не го заборавите и метанот

The image shows three guitar chord diagrams. The first chord, labeled 'C', has an 'x' at the top left and two open circles at the top right. The second chord, labeled 'G', has two open circles at the top right. The third chord, labeled 'F', has two 'x' marks at the top left and one solid dot at the top right.

G
Така што вечерва, без месо...
C
Само шопска салата!

G C
Да купуваме она што се огледува домашно
G C
И по вечерата го намалуваме метанот
F C
Со компостот кој го имаме дома.

Текст кој се изговара...

C G F C
Еден по еден, тон по тон,
G
Да го намалиме нашиот метан
F C
Нека тоа биде забавно!

Текст кој се изговара...

C G
Сега сме готови
F C
Но има уште многу да се направи
G
За да се запрат климатските промени
F C
Ни треба помош од вас.

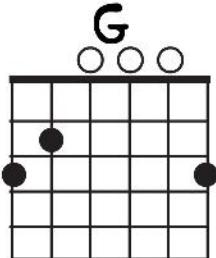
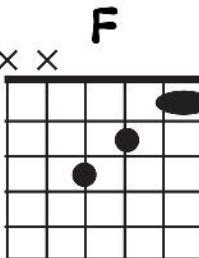
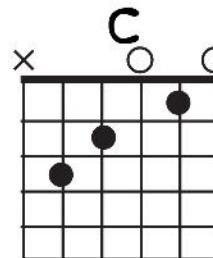
ТЕКСТОВИ И НОТИ

Таму е вистинска цунгla!

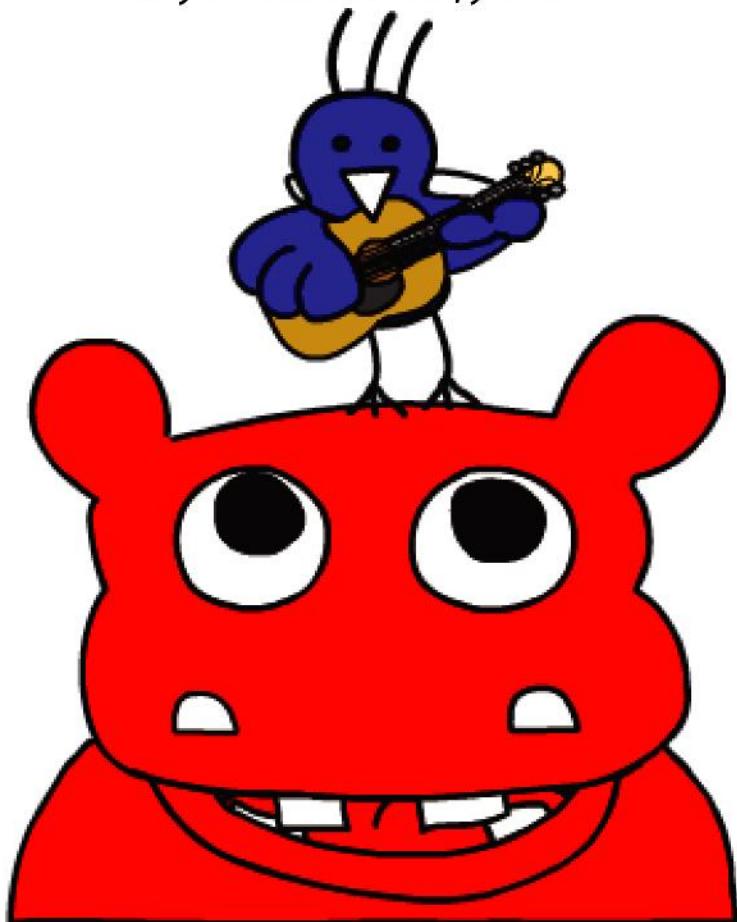
(го има на cooltheclimate.com)

Пее: Пепо

C F
Таму е вистинска цунгla!

G C
Таму е вистинска цунгla!

ТЕКСТОВИ И НОТИ

На врвот од нашата планета
Пеат: Пепо и Сузе

(видеото го има на youtube, на
hippoworks.com и на cooltheclimate.com)

C F
На врвот од нашата планета

C
Порано покриен со снег

G7
Сега седи една поларна мечка

C
И нема каде да оди.

A standard six-string guitar fretboard diagram showing the C major chord. The strings are labeled from left to right: E, A, D, G, B, E. The diagram shows the following finger placement: the 1st string (E) has a 'x' (cross), the 2nd string has an open circle (○), the 3rd string has a solid black dot (●), the 4th string has an open circle (○), the 5th string has a solid black dot (●), and the 6th string has an open circle (○). This represents the notes E, A, C, E, G, B.

A standard six-string guitar fretboard diagram showing the F major chord. The strings are labeled from left to right: E, A, D, G, B, E. The diagram shows the following finger placement: the 1st string (E) has an 'x' (cross), the 2nd string has an 'x' (cross), the 3rd string has a solid black dot (●), the 4th string has an open circle (○), the 5th string has a solid black dot (●), and the 6th string has an open circle (○). This represents the notes E, A, D, G, B, D.

A standard six-string guitar fretboard diagram showing the G7 chord. The strings are labeled from left to right: E, A, D, G, B, E. The diagram shows the following finger placement: the 1st string (E) has a solid black dot (●), the 2nd string has an open circle (○), the 3rd string has a solid black dot (●), the 4th string has an open circle (○), the 5th string has a solid black dot (●), and the 6th string has a solid black dot (●). This represents the notes E, A, D, G, B, D.

F
Истовремено, во Пацифичкиот океан

C
Се наоѓа големиот Корален гребен

G7
Кој полека умира

C
Ние рибите сме многу ужалени.

F
Тоа се вика глобално затоплување,

C
Повеќе нема сомнеж,

G7
Тоа ја менува нашата клима

C
И лесно може да нè збрише и нас!

F
Oх, јаглерод диоксидот

C
Кој го загадува воздухот

G7
Ја заробува топлината на сонцето

C
Но не треба да очајуваме!

ТЕКСТОВИ И НОТИ

(продолжува)

The image shows three standard six-string guitar chord diagrams. The first diagram for 'C' has 'x' marks in the top two positions of the 6th string and open (unfilled) circles in the 1st and 2nd string positions. The second diagram for 'F' has 'x' marks in the top two positions of the 6th string and filled circles in the 1st and 2nd string positions. The third diagram for 'G7' has open circles in the top two positions of the 6th string and filled circles in the 1st and 2nd string positions.

F
Знаете, ние можеме да го запреме

C
Но дали тоа значи да работиме?

G7
Тоа ни е единствено решение,

C
Затоа не бидете непослушни!

F
Да купуваме штедливи светилки!

C
И да користиме зелена енергија!

G7
Дали знаевте дека хибридните автомобили

C
Ви штедат пари?

F
Со овие едноставно нешта

Ќе го намалиме јаглеродот

G7
Пресметајте го својот јаглероден отпечаток!

C
И сведете го на нула!

F
Сега, преземете акција!

C
И придружете им се на другите!

G7
Кажете им и на сите пријатели

C
Ја требаме на нашата планета!

КРСТОЗБОРОТ НА САЈМОН

Across

1. a type of animal or species that may soon become extinct

5. a forest in a tropical region of the world where it rains a lot

7. a fuel made from organic or living matter, such as corn or poop

10. Simon's feathery sidekick

11. the change of the planet's weather patterns over time

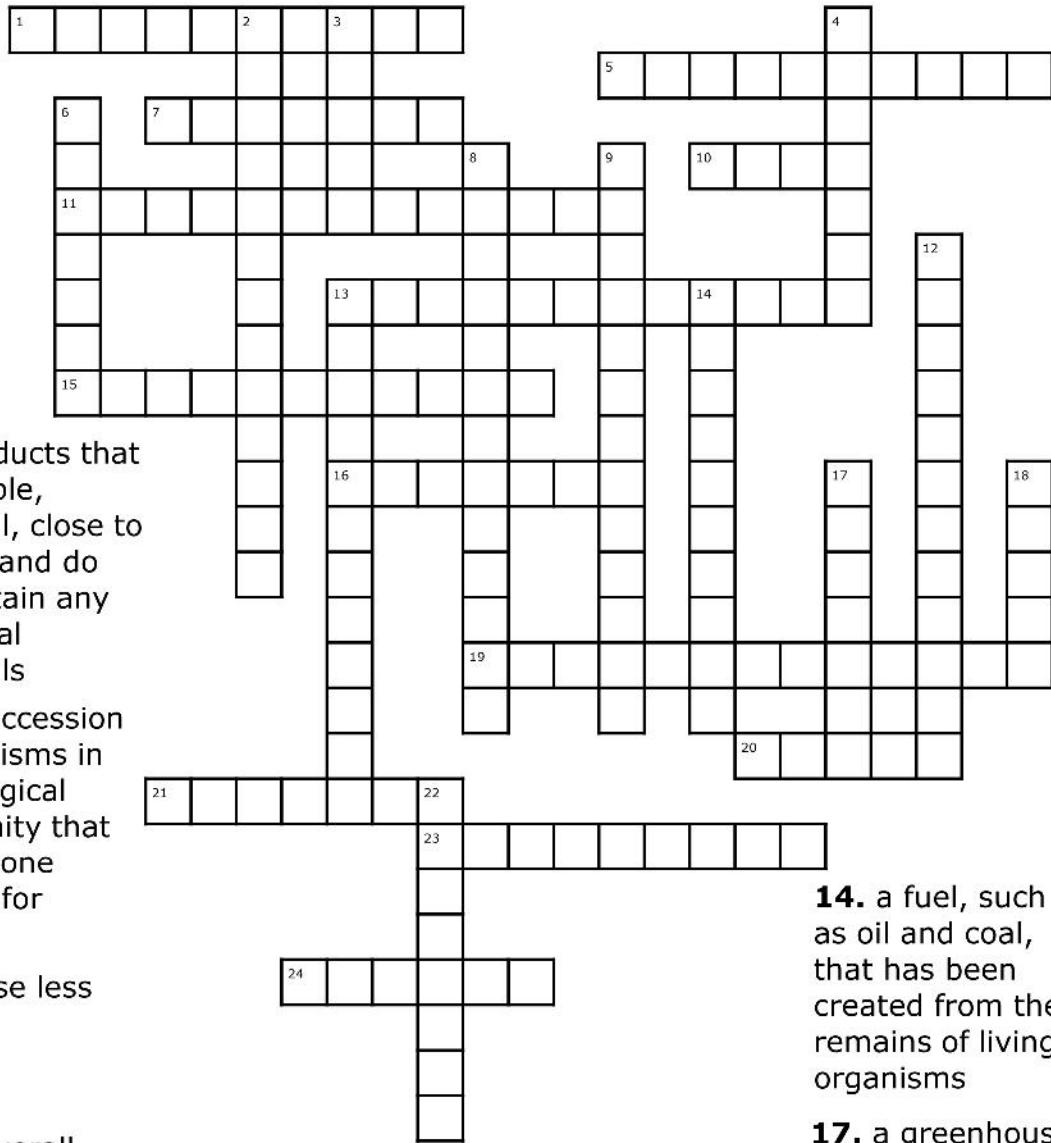
13. the balancing out of the carbon dioxide released into the air

15. the social and cultural forces that shape the life of a person or a population

16. what a species or animal is called when it has died out or is dying out

19. the process of removing the trees from an area of land

20. another word used to describe something that is environmentally friendly; it is also a color

Down

2. the overall increase in temperature of the earth

3. to use again

4. fertilizer made from left-over vegetables, fruits, and other plants

6. to convert waste to something reusable

8. a greenhouse gas that is given off when fossil fuels are burned

9. the act of putting new trees into a place where the original trees have been cut down

11. the process of working to protect something valuable so it is not damaged or destroyed

13. the careful use of natural resources in order to prevent their decrease

14. a fuel, such as oil and coal, that has been created from the remains of living organisms

17. a greenhouse gas given off when animals poop, fart, and burp

18. the large, red, friendly creature that informs us about saving our planet

22. compact fluorescent light bulbs, which save energy

Осмонасочникот на ПЕПО

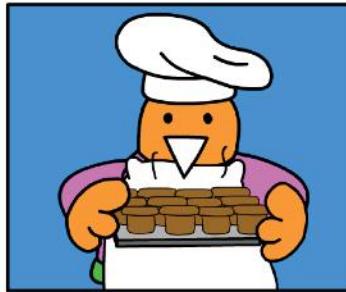
Biofuel	Compost	Extinct	Methane	Recycle
Carbon Dioxide	Conservation	Food Chain	Organic	Reduce
Carbon Offset	Deforestation	Fossil Fuel	Peep	Reforestation
LED Bulbs	Endangered	Global Warming	Preservation	Reuse
Climate Change	Environment	Green	Rainforest	Simon

ОВА СЕ КАПКЕЈК
КОЛАЧИЊАТА ОД ФИЛМОТ!

ОРГАНСКИ КАПКЕЈК КОЛАЧИЊА ОД ЈАБОЛКО И БАНАНА – РЕЦЕПТ НА СУЗЕ

СЕ ПРЕПОРАЧУВА
НАДЗОР ОД РОДИТЕЛ!
ДРАГИ ДЕЦА, НЕ ГО ПРАВЕТЕ
ОВА БЕЗ НАДЗОР ОД РОДИТЕЛ.

Најмили мои, ова се состојките со кои ќе направите
многу вкусни и целосно природни капкејк колачиња:

Лъубов (ова е секогаш првата состојка!)

6 многу зрели органски банани

1 органско јаболко по желба, излупено и исецкано на мали коцки

2 шолји неизбелено и прашкасто брашно за колачиња

6 кафени лажички органски кокос или маслиново масло

3/4 шолја од органски јаворов сируп

1 кафена лажичка екстракт од ванила

1/2 кафена лажичка цимет

1/2 кафена лажичка прашок за месење

3/4 кафена лажичка сол

1/2 кафена лажичка сода бикарбона

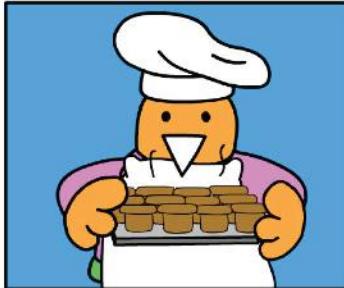
Перната прво нека се загреје на 200 степени. Ставете ги четирите банани на фолија за печене и печете ги околу 20 минути (ќе добијат многу темна боја). Извадете ги бананите од перна и оставете нека се изладат малку (или, за да им помогнете, излупете ги и ставете ги во сад кој потоа ќе го ставите во фрижидер). Истовремено, намалете ја температурата на пекката на 170 степени.

ОРГАНСКИ КАПКЕЈК КОЛАЧИЊА ОД ЈАБОЛКО И БАНАНА – РЕЦЕПТ НА СУЗЕ

(ПРОДОЛЖЕНИЕ)

СЕ ПРЕПОРАЧУВА
НАДЗОР ОД РОДИТЕЛ!
ДРАГИ ДЕЦА, НЕ ГО ПРАВЕТЕ
ОВА БЕЗ НАДЗОР ОД РОДИТЕЛ.

СЕ ПРЕПОРАЧУВА НАДЗОР ОД РОДИТЕЛ! ДРАГИ ДЕЦА, НЕ ГО ПРАВЕТЕ ОВА БЕЗ НАДЗОР ОД РОДИТЕЛ.

СТАВЕТЕ ГИ ХАРТИЕНите ЧАШКИ ВО ТАВАТА ЗА МАФИНИ. НАПРАВЕТЕ ПРОСЕЈУВАЊЕ НА БРАШНОТО ЗА КОЛАЧИ, СОДАТА БИКАРБОНА, ПРАШОКОТ ЗА ПЕЦИВО И СОЛТА ВО ЕДЕН ГОЛЕМ САД. ЗЕМЕТЕ СТАНДАРДЕН МИКСЕР, ПОДЕСЕТЕ ГО НА СРЕДНО-ГОЛЕМА БРЗИНА И ИЗМЕШАЈТЕ ГИ ЗАЕДНО МАСЛОТО И ЈАВОРОВИОТ СИРУП. АКО СЕ УШТЕ НЕМАТЕ ДОДАДЕНО ЉУБОВ, ПОЧНЕТЕ ВЕДНАШ! ПТООА ДОДАДЕТЕ ВАНИЛА, ПА ИЗЛАДЕНите ПЕЧЕНИ БАНАНИ И ПАСИРАЈТЕ ГИ СИТЕ ЗАЕДНО.

ПОЛЕКА МЕШАЈТЕ ДОДЕКА НЕ ДОБИЕТЕ ИЗЕДНАЧЕНО ТЕСТО.

ПОДЕЛЕТЕ ГО ТЕСТОТО ПОДЕДНАКВО ПОМЕГУ ХАРТИЕНите ЧАШКИ. ПЕЧЕТЕ ОКОЛУ 20 минути или ДОДЕКА ДА БИДЕ ГОТОВО, И ПТООА ИЗЛАДЕТЕ ГО.
ОД ОВА СЕ ПРАВАТ 16 ДО 18 КАПКЕЈК КОЛАЧИЊА.

Вкусно е, нели?
Уживајте со љубов од мене!

Сузе

40

ЧЕКОРИ ЗА ЛАДЕЊЕ НА КЛИМАТА

Можеби ќе ви звучи како невозможна задача обидот сите во светот да направат нешто за да ја изладат климата – но сепак, многу е важно да го направиме и да го оствариме тоа. Науката вели дека сега веќе има преголеми количества јаглерод диоксид во атмосферата, што значи дека треба да делува многу повеќе отколку само неутрализирање на нашите јаглеродни отпечатоци. За да го надокнадиме загубеното време мора активно да го намалуваме нашиот јаглерод најмногу што можеме, да го неутрализираме остатокот и потоа да се потрудиме уште повеќе. Правејќи сè што можеме, можеме да бидеме пример и за:

1

НАМАЛИ:

Намали ги употребата и отпадот. На пример, кога одиш во тоалет, колку тоалетна хартија навистина ти треба да употребиш? Не прави и не купувај предмети со непотребно голема амбалажа: со ова се зачувуваат дрвјата!

Намали ја својата енергетска и потрошувачка на вода. Исклучи ги светлата и електронските уреди кога не се користат.

Ако нешто (играчка) се скрши, прво види дали може да се поправи наместо веднаш да ја фрлиш.

УПОТРЕБИ ПОВТОРНО:

Пакувај ја својата ужинка во кутија која може повторно да се користи, па така нема да создаваш отпад од ужинката!

Нека ти стане навика да користиш исти кеси за повеќе пазарувања.

Користи ги работите повеќе пати – со кесата од хартија можеш да завиткаш некоја книга и потоа да ја обоиш.

Споделувај ги списанијата, книгите и весниците – со тоа ќе се намали бројот на дрвјата кои се сечат. Дури можеш да користиш и стари весници како амбалажа!

2

3

РЕЦИКЛИРАЈ:

Дома и во училиште е добро да имаме канта за рециклирање пластика, картон, стакло, алуминиум и хартија. Рециклирањето го намалува количеството отпад, штеди енергија и го намалува вашиот јаглероден отпечаток!

Користете производи кои се направени од рециклирани материјали и купувајте батерии кои можат повторно да се наполнат.

Рециклирајте ги старите алишта или играчки така што ќе ги подарите на некој близок, или сестра, брат или на некоја доброворна организација.

41

ЧЕКОРИ ЗА ЛАДЕЊЕ НА КЛИМАТА

КОРИСТЕТЕ ПОМАЛКУ ВОДА:

Побарајте од родителите да наместат туш и тоалетни школки кои користат помалку вода.

Туширајте се набрзина (пет минути) наместо полнење када за да користите помалку вода.

Пуштете на перење само големи количества облека и садови, и користете ладна или топла вода наместо жешка.

Побарајте од родителите да купат машина за садови која има енергетска звезда – таа користи до 100 литри помалку вода во споредба со другите машини.

5

ШТЕДЕТЕ ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Побарајте од родителите да купат и други апарати за домаќинство кои имаат енергетска звезда (овие штедат многу енергија, пари и намалуваат до шест тони јаглерод во едно семејство).

Прашајте ги родителите дали вашата куќа е добро изолирана. Светлата нека се вклучени само кога е неопходно и исклучувајте ги електричните уреди, со вадење и од штекер, кога веќе не ги користите. Оние кои се вклучени во струја и понатаму трошат струја!

Летно време не користете премногу клима.

Зимно време ставете прво цемпер, а потоа вклучете греене. Со ова се штедат пари и се намалува вашиот јаглероден отпечаток!

КОРИСТЕТЕ ШТЕДЛИВИ СВЕТИЛКИ:

Купете компактни флуоресцентни (CFL) или светилки со диода која еmitува светлина (LED) наместо обични светилки. Како што кажа пајакот во стрипот, „осум светилки спречуваат цел еден тон!“ Користете новогодишни LED светилки наместо обични светилки: тие користат 95% помалку енергија!

42

ЧЕКОРИ ЗА ЛАДЕЊЕ НА КЛИМАТА

7

СУШТЕТЕ АЛИШТА НА СОНЦЕ:

Ставете ги испраните алишта на сушара или на жица надвор. Алиштата ќе мирисаат свежо – сето тоа е бесплатно и не емитува јаглерод!

Ако вашето семејство суши алишта надвор, тоа може многукратно да го намали вашиот јаглероден отпечаток (во тони)!

8

ПАТУВАЈТЕ ПАМЕТНО:

Пешачете, користете велосипед, користете автобус или возете се повеќе луѓе во ист автомобил, со вашето друштво.

Ако вашето семејство купува нов автомобил, размислете за електрично или хибридно возило со висок процент на MPG (километри по литар).

Не заборавјте дека јавниот превоз и возењето на неколку луѓе во ист автомобил го намалува вашиот јаглероден отпечаток во споредба со возењето во автомобил сами!

9

ЈАДЕТЕ ПОМАЛКУ МЕСО:

Јадете вегетаријански бургер можеби еднаш неделно без месо (на www.cooltheclimate.com има повеќе информации за движењето Meatless Monday – Понеделник без месо).

Одгледувањето добиток користи многу енергија и природни ресурси. Затоа консумирањето на помалку месо помага во намалувањето во нашите јаглеродни и метански отпечатоци.

Видете колку креативна и вкусна може да биде храната со готвење само на зеленчук и производи без месо.

43

ЧЕКОРИ ЗА ЛАДЕЊЕ НА КЛИМАТА

КУПУВАЈТЕ ПРОИЗВОДИ ОД ДОМАШНО ПОТЕКЛО:

Купувајте производи од домашно потекло, како што е храна на зелените пазари. Или купувајте производи во вашиот супермаркет кој е одгледуван или произведен најблиску до местото каде живеете.

Кога купувате храна од локално потекло, тоа значи дека таа поминала пократок пат до трпезата, што исто така значи и помал јаглероден отпечаток!

10

КОМПОСТИРАЊЕ

КОМПОСТИРАЊЕ:

Направете или набавете корпа за компостирање за остатоците од храна дома или на училиште.

Црвите полесно го разградуваат компостот.

Може да се компостира сè што е разградливо – лушпи од јајца до остатоци од моркови!

ОДГЛЕДУВАЈТЕ ГРАДИНА:

Со цел да јадеме што повеќе домашно произведена храна, добро е да имаме градина со омилените зеленчуци, овошја, растенија и цвеќиња.

11

ЧЕКОРИ ЗА ЛАДЕЊЕ НА КЛИМАТА

13

ПОСАДЕТЕ ДРВО: тоа секогаш ѝ враќа на планетата!

Посадете дрво заедно со семејството или со одделението. Интересно е и забавно, а самото дрво ќе неутрализира речиси до еден тон јаглерод во својот животен век.

Дрвјата исто така даваат сенка и го ладат местото во близина на вашата куќа или училиште во летниот период.

Исто така можеме да ги компостираме и остатоците и лисјата кои паѓаат од дрвото.

Ако не можете да засадите дрво, купувањето на неутрализатори на јаглерод може да помогне во садењето дрвја на места како што се дождовните шуми!

ОРГАНИЗИРАЈТЕ ПРОДАЖБА НА ПЕЦИВА – „ИЗЛАДЕТЕ ЈА КЛИМАТА“

Можете да организирате продажба на пецива или да направите штанд на кој би продавале лимонада – ова се само два од многуте интересни начини како да обезбедиме пари за неутрализирање на јаглеродот и да помогнеме во ладењето на климата. Можете ли да наведете и други примери?

Испечете ги истите капкејк колачиња кои Сузе ги подготви за своите пријатели во стрипот (на претходните страници е рецептот на Сузе). Купете неутрализатори на јаглерод со парите кои сте ги обезбедиле од продажбите за да помогнете во намалувањето на вашиот јаглероден отпечаток, со што помагате во ладењето на климата.

14

15

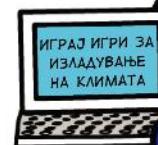
www.cooltheclimate.com
за да го пресметате
вашиот јаглероден
отпечаток и да
поиграте некои од
игрите кои можат
вистински да заштитат
површини под џунгла!

ПОСЕТЕТЕ ГО WWW.COOLTHECLIMATE.COM

Посетете ја оваа интернет страница за да го пресметате вашиот јаглероден отпечаток и за да дознаете други информации. Тука можете да споделувате вести и фотографии од вашите активности и да играте игри со кои ќе заработка поени кои вистински можат да заштитат површини под џунгла!

Ние исто така ја неутрализираме енергијата од нашата интернет страница за 300% затоа што мораме да ја изладиме климата!

**И не заборавајте – нашите
мали постапки можат да
направат голема разлика!**

45

НЕ ИГНОРИРАЈ РЕАГИРАЈ

за подобра животна средина

Издавач: Институт за комуникациски студии

Редакција на македонскиот превод: Дејан Андонов

Превод: Гордан Танасков

Графички дизајн: Дејан Јовески

Година: 2019

Објавено првпат од: Hippo Works

Институт за
комуникациски
студии

за подобра животна средина

Овој производ е подготвен во рамките на кампањата од јавен интерес за подобра животна средина „Не игнорирај! Реагирај!“ на Институтот за комуникациски студии

www.iks.edu.mk

www.reagiraj.mk

British Embassy
Skopje

Овој производ е подготвен во рамки на проектот „Поддршка за добро владеење преку граѓанско учество за поголема транспарентност и отчетност на институциите во Македонија“ финансиран од Владата на Обединето Кралство, со поддршка на Британската амбасада Скопје. Мислењата и ставовите наведени во оваа содржина не ги одразуваат секогаш мислењата и ставовите на Британската Влада.